

Nyläst: Tre vårnummer av DMT. -1994

"Jag menar att musiken är själens språk. Musikens primära funktion är att hjälpa folk att komma i förbindelse sin själ, sina innersta känslor, det andliga, Gud, det skapande eller vad man nu vill kalla det.

Jag tror att musiken har möjlighet att föra oss bort från den materialistiska världen, in i rytmer och frekvenser som verkar upplyftande och får oss att känna att vi nästan svävar, befinner oss i ett universum. Detta är för mig musikens huvudmål och meningen med att utöva den."

Den som uttalar sig så här är inte Karl-Heinz Stockhausen som numera ofta och gärna talar om musiken i andliga termer utan den amerikanske tonsättaren Terry Riley som gästade Sverige för en tid sedan. Riley gör dock detta uttalande i Aprilnummret av DMT, d.v.s. Dansk Musik Tidskrift. Många av oss har alltid känt en viss avundsjuka gentemot Danskarna och deras livaktiga debatt om ny musik. DMT är och har varit ett centralt forum för detta idéutbyte. Jag har gått igenom några av de senaste numren av tidningen d.v.s april t.o.m. juli och funnit många intressanta och tänkvärda artiklar, som t.ex. Peter Bruuns med titeln "Om musik och politik" och en positionsbestämning av den unge komponisten Karsten Fundal. Båda artiklarna finner man i Aprilnumret, men kanske de tyngst vägande artiklarna är de två intervjuerna med filosofen Arno Victor Nielsen i maj/juni respektive julinumren. De två artiklarna har fått titlarna "Tidsandans glasögon" och "Vart är vi på väg"? Nielsen har uppenbart fått rollen av någon slags guru i den offentliga kulturdebatten och dessa två artiklar är sannerligen väl fyllda med synpunkter och tankar på musikens roll i kulturen och i samhället. Överhuvud taget så väjer man inte för att diskutera musik i samband med politik, något som sedan länge har varit mycket sällsynt i Sverige. Man får gå tillbaka till början av 70-talet för att finna någon motsvarighet.

Hur är det då med Musiken som själens språk? När vi hör någon amerikan tala i dylika termer blir många nog rätt misstänksamma. New Age-musik och andra flumuttryck ligger i luften så att säga. Men måste det vara så? Kan inte ett av nutidsmusikens stora problem när det gäller att nå ut till en vidare publik åtminstone delvis bestå i att denna dimension är så frånvarande. Går det verkligen inte att skapa en musik som ger lyssnaren ett intryck av verket berör hans innersta andliga strängar utan att hamna i en slags utslätad lycko-minimalism?

Arno Victor Nielsen tycks inte tro att en sådan musik har någon angelägenhetsgrad att tala om. Han går ganska hårt åt tonsättare som Arvo Pärt, Alfred Schnittge, John Adams m.fl. och använder begrepp som "religiös minimalism". New -Age-musik är bland det värsta som Nielsen vet och även om jag delar hans inställning så blir inte detta spörsmål utrett.

Nielsen får den något överraskande frågan: "Vad kan filosofin använda den nya musiken till?" Läsaren reagerar omedelbart med att fråga sig har någon musik kunnat användas av någon filosofi någon gång? Nielsen svarar: "Inom filosofin är det i dag nästan ingen som använder musik som konstnärligt uttryck, något som man kan tolka världen med. Filosofin idag har uteslutande ett förhållande till bildkonsten." Lite till mans har vi nog observerat att så är fallet och att det i hög grad gäller i Sverige. Det sätt som musiken behandlas i massmediernas bevakning är överlag eländigt ur intellektuell och filosofisk synpunkt.

Men om inte filosoferna har någon användning för musiken så kan ju musikskribenterna ha hjälp av filosoferna när det gäller att klargöra idéer och fenomen inom musiken. Nielsen refererar flitigt till alla möjliga filosofer för att förklara sina ståndpunkter. Man skall egentligen vara rätt bra orienterad i Benjamins, Marx, Kants, Hegels, Derridas, Habermas, Marcuses, Nietches, Horkheimers och Adornos arbeten för att till fullo hänga med i Nielsens resonomang. Men framför allt skall man kunna Adorno på sina fem fingrar. Jag har inte riktigt förstätt varför Adorno intar en sådan central position bland danska debattörer och för all del några av de svenska med för den delen. Särskilt inte när Nielsen verkar rätt kritiskt inställd till Adorno tankar och idéer.

Nielsen för ett långt resonomang om konst och kultur. Han säger bl.a. att: "Den skarpa åtskillnaden mellan konst och kultur har upphört" och tycks tycka att detta är i princip positivt. Och ställer man krav på en uppdelning så handlar det bara om en kvalitetsuppdelning. Konst skulle då stå för en högre kvalitet medan kultur kan vara vilken mänsklig yttring som helst t.ex. en politisk happening, föreningsaktiviteter eller en sportprestation. Nielsen ser ett ökande inflytande från sporten i det kulturella tänkandet och säger: "Sportens kriterier har trängt in på områden som man tidigare trodde var styrt av andra kriterier." Han finner det därför det helt följriktigt att sporten i Danmark nu ligger under kulturministeriet. Den danske kulturministern har vid flera tillfällen sagt att nu har bredden fått i påse och säck i flera år nu är det elitens tur som om kulturen handlade om en motsättning mellan proffsen och de glada amatörerna.

Nielsen menar att denna inställning kan skyllas på att det idag saknas en måttstock för kvalitet och då kritiker och andra inte ger folk möjligheter att utveckla andra kvalitetsmåttstockar så är det sportens måttstock som man känner bäst till, också för att den kommer så nära arbetslivets måttstock. Enligt Nielsen så hänger sport och arbetsliv nära samman. Nielsen passar också på att ge en känga åt politikerna som han anser helt har tappat intresset för kulturen oavsett vilket parti det gäller. Han säger t.ex. att i Socialdemokraternas princip-program (den danska) fanns det tidigare en klar plats för konsten, men nu har socialdemokratin gått från att vara ett samhällsskapande parti till ett samhällsbevarande parti och har förlorat intresset för konsten som en budbärare om framtiden. Han tror inte att de socialistiska partierna har några ideal längre och därför har konsten blivit likgiltig för dem. Man kan inte längre säga att en bestämd politisk gruppering vill genomföra sina värderingar via kulturen. Detta är något som också gäller Sverige. Vi kan jämföra med riksdagsvalet för en tid sedan. Frågor om kulturpolitik existerade helt enkelt inte, knappast ens medie-frågor som ändå berör så en sådan stor del av väljarna. Inget parti kände något behov att redovisa var de står i kulturfrågor. Man kan fråga sig varför dessa har så låg status i politiken när vi nu uppenbarligen är på väg in i det postindustriella samhället. En del framsynta personer - dock inte politiker - menar ju att musiken, som engagerar så stor del av ungdomen, och den övriga konsten och kulturen kommer att få en allt större betydelse när kanske en stor del av befolkningen bara arbetar fyra till sex timmar per dag. Musiken och kulturen borde vara ett av de mest angelägna frågorna i politiken just nu.